

grupp ungdomar instängda på en enorm arena, eller spelplan. Arenan skapas och nyskapas av en allsmäktig spelledare, som därmed när som helst kan förändra förutsättningarna för spelet. Med hjälp av bilden av forskaren som spelledare vill Idestrom och Kaufman tydliggöra forskarens makt över vilka röster som hörs och hur forskningsfältet ser ut och kan förändras. I *What Really Matters* framkommer dock att forskaren inte bara, som i början av Hungerspelens-serien, sitter i säkerhet utanför spelplanen och styr villkoren för människorna som deltar i tävlingen. Den forskare som direkt och indirekt lyfts fram i de olika artiklarna måste också ha beredskap för att forskningspersonerna själva, liksom Hungerspelens Katniss, en dag kommer att krossa hinnan som skiljer forskaren från forskningen och spelledaren från de tävlande.

What Really Matters är ett viktigt bidrag till den metodologiska diskussionen i praktisk teologi och kyrkovetenskap. Genom att använda delvis beteendevetenskapliga metoder kan dessa ämnen tillföra något unikt med hjälp av en självreflekterande teologisk analys som inte skäms för sitt inifrånperspektiv, utan vänder det till en styrka. Författarna banar väg för ett nyskapande sätt att beskriva teologisk forskning och metodologiskt försvara en medveten subjektivitet i relation till kyrkan som forskningsobjekt. Den visar på forskning som går över gränser och som drar in forskningspersoner och läsare i en meningsskapande process.

Karin Rubenson
Doktorand, Uppsala

Dominic Legge. *The Trinitarian Christology of St Thomas Aquinas*. Oxford: Oxford University Press. 2018. 288 s.

Dominic Legges bok om Thomas av Aquino (1225–1274) är uppbyggd som en dogmatik, hans föresats är att ge läsaren en särskild ingång till kristen tro genom att systematiskt ordna trossatser i relation till varandra. Precis

som all dogmatik måste naturligtvis ett fokus formuleras, tillsammans med en metod. Legges fokus är kristologin och hans metod är till synes konventionell: han formulerar kristologin i relation till trosbekännelsernas uppdelningar mellan Fader, Son och Ande. Bokens uppgift är också att beskriva kristologin som en *trinitarisk* kristologi. Legge bygger upp sitt arbete genom att dels betona de utgående handlingarna, alltså personernas ”missionsområden”, dels genom att framhäva personernas funktion inom treenigheten och den hypostatiska föreningen. Uppbyggnaden handlar grovt betraktat om skapelsen, relationen mellan de tre personerna och inkarnationen. Tyngdpunkten ligger på de två senare, även om områdena av naturliga skäl, som vi kommer att se, går in i varandra.

Om vi vill finna den kanske viktigaste poängen som Legge gör i sin läsning av Thomas, så berör detta de tre personernas aktiva närvaro i inkarnationen. Vanligtvis förstår vi den hypostatiska föreningen (föreningen mellan mänskligt och gudomligt i Kristus) som en angelägenhet främst för den andra personen inom treenigheten. Här är alla med någorlunda kunskaper i kristen dogmatik troligen vana vid att föreställa sig den hypostatiska föreningen som ett resultat av Sonens utgående, möjligtvis efter Faderns vilja och Andens medverkan. Detta är också en korrekt beskrivning. Men knuten som Legge menar att Thomas löser upp, är den ständigt närvarande monofysitiska faran som ackompanjerat västerländsk teologi: Vem är *egentligen* ansvarig för Kristi mänskliga natur? Om Sonen själv efter inkarnationen är ansvarig för sin mänskliga natur och själv upprätthåller den borde detta innebära att också den mänskliga naturen i Kristus i någon mening blir gudomlig. Därmed försvåras enligt Legge en ortodox läsning av avsluten från konciliet i Kalcidon år 451. Om Sonen själv upprätthåller sin mänskliga natur som är ”utan synd” blir felslutet alltså ett slags monofysitism, och inte dyofysitism, att Kristus har två naturer som ”är oskiljaktigt

och oupplösligt förbundna utan förvandling eller sammanblandning”.

Detta problem menar Legge att Thomas löser genom att hävda att det snarare är den heliga Anden som genom nåd verkar i Kristi mänskliga natur och därmed ger rätt beskaffenhet, eller habitus. Det är alltså Anden som ”bereder” en syndfri mänsklig natur åt Kristus och ger honom rätt kunskap. Legge framhåller vidare hur Thomas betonar Sonen som Faderns talade Ord, även det ett exempel på hur han förstår trinitarisk teologi som själva hjärtat också av kristologin. Legge gör oss alltså en stor tjänst genom att med hjälp av Thomas lyfta fram ofta förbisedda aspekter av kristologin.

Dominic Legge är dominikanbroder, precis som Thomas, och boken är befast med imprimatur. Detta är naturligtvis på samma gång såväl betryggande som tråkigt. Å ena sidan slipper vi anmärka på besynnerliga tolkningar av Thomas, men å andra sidan kanske detta är något som hade gjort det hela mer ”spännande”? Min omedelbara reaktion – som sedan följer mig i läsningen – är alltså det utpräglat konventionella draget, även om flera originella resonemang samtidigt förs. Legge skriver som romersk-katolsk fackteolog och för en diskussion med två av de stora namnen från Andra Vatikankonciliet. Yves Congar (1904–1995) bidrar till diskussionen om den heliga Andens delaktighet i inkarnationen. Men det är framför allt när Legge relaterar till Karl Rahner (1904–1984), som resonemanget tar fart på allvar. Legge ställer sig starkt kritisk till Rahners ”uppdelning” av treenigheten som dels ekonomisk och dels immanent. Enligt Legge förstår Thomas i stället treenigheten som fullt uppenbarad i Kristus. Det är i och genom Kristus som treenigheten helt och hållet presenteras och uppenbaras. Rahner och många andra beskriver å ena sidan hur treenigheten är ”i sig själv” och å andra sidan hur den ”uppenbaras”, vilket Legge frångår. Treenigheten i Legges läsning av Thomas såväl presenteras som avslöjas helt och fullt i och med Sonens människoblivande.

Treenighetsläran överlag såväl som forskning om Thomas är påtaglig inom samtida teologi. Trots Legges diskussion med portalgester inom romersk-katolsk teologi i förhållande till Thomas och treenighetsläran saknar jag dock den samtida, mångbottnade men också svåra diskussionen inom främst brittisk teologi. Såväl Sarah Coakley som Rowan Williams, John Milbank, Catherine Pickstock och Andrew Louth med flera har på ett pregnant sätt engagerat sig i trinitariska motiv. De sista fyra har dessutom gjort det i nära anslutning till just Thomas och kristologin, liksom till frågor som rör ontologin. Treenigheten är helt enkelt ”inne”!

Legge väljer, kanske av utrymmesskäl eller på grund av bokens begränsade uppgift, att helt förbigå dessa diskussioner. En annan anmärkning är den ekumeniska dimensionen, som helt saknas. Diskussionen som rör exempelvis Andens utgående, som förs boken igenom, tenderar att cementera ortodoxa anmärkningar runt *filioque*, vilket är beklagansvärt. Till Legges stora förtjänster hör emellertid materialbehandlingen. Till skillnad från andra läsningar av Thomas som ibland nästan helt saknar referenser till hans egna texter, exempelvis Milbanks och Pickstocks särpräglade arbeten, så gäller det helt omvända för Legge. De många referenserna underbygger arbetet så till den grad att boken mycket väl lämpar sig för studier i Thomas teologi överlag, och den skulle säkert fungera utmärkt som kurslitteratur inom systematisk teologi eller religionsfilosofi.

Johan Wallner
Masterstudent, Lund

**Joan Wallach Scott. *Sex and Secularism*.
Princeton, NJ: Princeton University Press.
2018. 235 s.**

Ingelhart's kulturkarta, vilken årligen tas fram inom ramen för forskningsprojektet *World Values Survey*, visar att de nordiska länderna i större utsträckning än övriga